

work, team members experienced a decrease in emotional state, depressed mood, loss of motivation and fear of uncertainty and new working conditions. It is up to the project manager to decide exactly how the team members will overcome this situation and return to work with no less motivation than before. The experience of companies showed that the most successful projects were those that trusted their subordinates and their time to perform certain tasks, which creates a basis for new research in terms of the impact of awareness of the role of the project participant on its outcome and level of self-discipline. further research by the authors.

УДК 332.14:658

DOI: 10.35340/2308-104X.2020.88-3-03

**ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНА
КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА:
ПОТЕНЦІАЛ ТА ЦІЛЬОВІ
ІНТЕРЕСИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

ШПИЛЬОВА В. О.,
доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
економіки, фінансів, обліку і
аудиту, ПВНЗ «Європейський
університет» Черкаська філія,
ФІНАГІНА О. В.,
доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування,
Черкаський державний
технологічний університет,
БУРЯК Є. В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
Кременчуцький національний
університет
ім. Михайла Остроградського

**INNOVATION-ORIENTED
CLUSTER POLICY: POTENTIAL
AND TARGET INTERESTS OF
UKRAINE'S REGIONS**

SHPILEVAIA V.,
Doctor of Science in Economics,
Professor, Head of the Department
of Economics, Finance, Accounting
and Auditing, European University
Cherkasy branch,
FINAGINA O.,
Doctor of Science in Economics,
Professor of the Department of
Management and Business
Administration, Cherkasy State
Technological University,
BURIAK E.,
PhD in Economics,
Associate Professor of the
Department of Management,
Kremenchuk Mykhailo
Ostrohradskyi National University

У статті визначено теоретико-генетичний розвиток інтеграційних процесів в сучасному регіональному менеджменті з урахуванням векторів суспільного прогресу, поєднання знань економіки, інноватики, соціології, теорії ринків та підприємництва. Наголошено, що інтеграційні процеси завжди мають загальну або локальну дію, формальні та неформальні прояви, позитивний або негативний вплив на

явища та процеси людської діяльності, забезпечують позитивну або негативну динаміку окремих соціально-економічних явищ і процесів. Саме інтеграція як рушійна сила формує потенціал суспільства й економіки держави та її територій.

Визначено ключові чинники суспільного прогресу, що обумовили дослідження процесу інтеграції в економіці та менеджменті: прискорене формування світового ринку та його впливовість на національні економіки, зміна границь регіонів; укрупнення, централізація та диверсифікація капіталів, прискорена диверсифікація виробництва та сфери послуг; масове виробництво та його залежність від науково-технічного прогресу, екологічних і соціальних стандартів; територіальний перерозподіл світу, зони економічного впливу та новітні формати регіоналізації.

Зосереджено увагу на тому, що кластер, як прояв економічної інтеграції в сучасній діяльності, галузевої та регіональної влади, постає первинним в інструментарії стимулювання ринків, бізнесу, якісного та кількісного покращення ділового середовища, залучення інвестицій, інструментом балансу інтересів влади та бізнесу. Зазначено, що кластери постають центром промислової політики, балансують групи регіональних інтересів, стимулюють і корегують регіональний розвиток, прискорюють комерціалізацію національних наукових надбань.

Визначено такі компоненти потенціалу кластероутворення регіонів, як: наука та освіта; ресурсна база; заощадження підприємств та населення; малий і середній бізнес та інфраструктура підтримки малого та середнього бізнесу. Реалізація потенціалу кластероутворення має ґрунтуватися на системі безпеки від наявних ризиків, побудова якої може максимально швидко сформувати платформу взаємних дій, колективного прийняття рішень, заходів організації та контролю. Обґрунтовано управлінське бачення формування стратегічної мети кластероутворення з урахуванням принципів консолідації та гармонізації ключових інтересів.

Ключові слова: кластер; кластерна економіка; регіональна кластерна політика; інновації; інноваційна економіка; баланс інтересів; пріоритети національної інноваційної політики.

В статье определены теоретико-генетическое развитие интеграционных процессов в современном региональном менеджменте с учетом векторов общественного прогресса, сочетание знаний экономики, инноватики, социологии, теории рынков и предпринимательства. Отмечено, что интеграционные процессы всегда имеют общее или локальное действие, формальные и неформальные проявления, положительное или отрицательное влияние на явления и процессы человеческой деятельности, обеспечивают положительную или отрицательную динамику отдельных социально-экономических явлений и процессов. Именно интеграция как движущая сила формирует потенциал общества и экономики государства и его территорий.

Определены ключевые факторы общественного прогресса, которые обусловили исследование процесса интеграции в экономике и менеджменте: ускоренное формирование мирового рынка и его влияние на национальные экономики, изменение границ регионов; укрупнение, централизация и диверсификация капиталов, ускоренная диверсификация производства и сферы услуг; массовое производство и

его зависимость от научно-технического прогресса, экологических и социальных стандартов; территориальное перераспределение мира, зоны экономического влияния и новейшие форматы регионализации.

Сосредоточено внимание на том, что кластер, как проявление экономической интеграции в современной деятельности, отраслевой и региональной власти, возникает первичным в инструментарии стимулирования рынков, бизнеса, качественного и количественного улучшения деловой среды, привлечение инвестиций, инструментом баланса интересов власти и бизнеса. Отмечено, что кластеры являются центром промышленной политики, балансируют группы региональных интересов, стимулируют и корректируют региональное развитие, ускоряют коммерциализацию национальных научных достижений.

Определены следующие компоненты потенциала кластеризации регионов, как: наука и образование; ресурсная база; сбережения предприятий и населения; малый и средний бизнес и инфраструктура поддержки малого и среднего бизнеса. Реализация потенциала кластеризации должна основываться на системе безопасности от имеющихся рисков, построение которой может максимально быстро сформировать платформу взаимных действий, коллективного принятия решений, мероприятий организации и контроля. Обоснованно управленческое видение формирования стратегической цели кластеризации с учетом принципов консолидации и гармонизации ключевых интересов.

Ключевые слова: кластер; кластерная экономика; региональная кластерная политика; инновации; инновационная экономика; баланс интересов; приоритеты национальной инновационной политики.

The article defines the theoretical and genetic development of integration processes in modern regional management, taking into account the vectors of social progress, the combination of knowledge of economics, innovation, sociology, theory of markets and entrepreneurship. It is noted that integration processes always have a general or local effect, formal and informal manifestations, a positive or negative impact on the phenomena and processes of human activity, provide positive or negative dynamics of individual socio-economic phenomena and processes. It is integration as a driving force that forms the potential of society and the economy of the state and its territories.

The key factors of social progress, which led to the study of the integration process in the economy and management, have been identified: the accelerated formation of the world market and its influence on national economies, changing the boundaries of regions; consolidation, centralization and diversification of capital, accelerated diversification of production and services; mass production and its dependence on scientific and technological progress, environmental and social standards; territorial redistribution of the world, zones of economic influence and the latest formats of regionalization.

Attention is focused on the fact that the cluster, as a manifestation of economic integration in modern activities, sectoral and regional authorities, appears primary in the toolkit for stimulating markets, business, qualitative and quantitative improvement of the business environment, attracting investment, an instrument for balancing the interests of government and business. It is noted that clusters are the center of industrial policy, balance

groups of regional interests, stimulate and correct regional development, accelerate the commercialization of national scientific achievements.

The following components of the regional clustering potential have been identified as: science and education; resource base; savings of enterprises and population; small and medium business and support infrastructure for small and medium business. Realization of the clustering potential should be based on a security system against existing risks, the construction of which can quickly form a platform for mutual actions, collective decision-making, organization and control measures. The managerial vision of the formation of the strategic goal of clustering is substantiated, taking into account the principles of consolidation and harmonization of key interests.

Key words: *cluster; cluster economy; regional cluster policy; innovation; innovative economy; balance of interests; priorities of the national innovation policy.*

Постановка проблеми. За сучасних умов активного реформування економіки України, орієнтації на глобалізацію з метою досягнення більш привабливих позицій у світовому ринковому просторі все більшого значення набуває впровадження новітніх, активних форм інтегрування дій бізнесу та влади, населення та бізнесу, як основи забезпечення перспектив економічного зростання регіонів. Важливою передумовою глобалізаційних процесів, забезпеченням конкурентоспроможності виробництв та регіонів стає регіональне кластероутворення, що передбачає напрацювання відповідних знань регіоналістики, розширення та залучення до практики сучасних теорій: підприємництва, інноваційного розвитку, інтеграції, кластероутворення. Саме тому пріоритетним напрямом економічної стратегії розвитку регіонів країни має стати прискорене нарощення кластероутворення за рахунок активізації дій бізнесу, системної розбудови інтеграційних процесів з метою задоволення національних інтересів у сфері економіки та соціального прогресу.

Ключовими чинниками суспільного прогресу країн, що обумовлюють зацікавленість та практичну потребу дослідження процесу інтеграції, активного формування кластерної моделі в економіці та менеджменті постають: прискорене формування світового ринку та його впливовість на національні економіки, зміна кордонів регіонів; укрупнення, централізація та диверсифікація капіталів, прискорена диверсифікація виробництва та сфери послуг; масове виробництво та його залежність від науково-технічного прогресу, екологічних і соціальних стандартів; територіальний перерозподіл світу, зони економічного впливу та новітні формати регіоналізації; стрімкий інноваційний прогрес в усіх сферах людської життєдіяльності.

Теорія та методологія українського регіонального менеджменту активно реагує на суспільні зміни, передбачає майбутні стани, нарощує потенціал ідей, концепцій, базових положень науково-технічного та соціально-економічного прогресу, розширює межі інтеграції знань з інноватикою, інформаційним та інноваційним менеджментом. Такий рух сприяє появі низки управлінських зрушень, що забезпечують стрімке поєднання інтеграційних теорій з практикою, опрацювання та адаптування методології та методики новітніх форм співпраці на інтеграційних засадах ведення господарської діяльності, цільового обмеження конкуренції, опанування новітніх технологій залучення ресурсів, соціальних

проектів, інноваційних надбань, цільових заходів регіональної та галузевої політики.

Саме таким напрямом відображення розбудови інтеграційних процесів є теорія кластерів, у розширеній парадигмі наукового відображення – «кластери–кластроутворення–системні кластерні мережі–кластерна економіка». Центральне місце в цьому процесі займають кластери підприємств як особлива економічна форма кластроутворення, інноваційний прорив у технологіях розбудови інтеграційних процесів на засадах: вільного вибору сфери діяльності та інтегрованих проектів; необмеженості кластерних ініціатив (за кількістю та сферами діяльності); залучення та реалізації моделей ресурсозабезпечення; інноваційної та інтелектуальної орієнтованості в проектній діяльності; творчого підходу до реалізації – комунікацій та інформаційних потоків, організації праці та співпраці, кадрового і документаційного забезпечення, управлінської культури [1; 2; 3; 4].

Метою статті є обґрунтування управлінського бачення інноваційно-орієнтованої кластерної політики з урахуванням потенціалу та цільових інтересів регіонів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розширення надбань і наукових доробок, практичні вектори кластерного підходу для України напрацьовано вітчизняними науковцями, серед яких – дослідження О. Амоші С. Соколенка, О. Карлової, І. Будько [5], Захарова О. В., Карлова О. А., Потапенко Т. П. [6; 7; 8], Соколенко С. І. [9]. Теорію, методологію та практику кластерної економіки і активної кластеризації регіонів, формування кластерів розробляли та поглиблювали з огляду національного досвіду українські науковці. Особливу увагу стимулюванню кластроутворення та підтримці різних форм кластерів приділяли В. Геєць [10], Л. Гринів [11], М. Гудзь [12], В. Захарченко [13], О. Коломицева [14], О. Фінагіна [15].

Визначимо, систематизуємо та проведемо узагальнення цікавих точок зору, перспективних досліджень процесу кластроутворення в українській науковій думці, що у поєднанні формують підґрунтя для розробки цільової кластерної політики нашої країни, мають низку рекомендованих регуляторних заходів підтримки кластеризації на основі балансу інтересів, що зорієнтовані на майбутню модель кластерних відносин в економіці як прогресивну форму інноваційного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці доводять, що у ринковому просторі країни стикаються інтереси всіх регіональних суб'єктів господарювання, і переважає лише той регіон, у якому сильніші конкурентні позиції, що переважно визначені його галузевою спеціалізацією, рівнем інноваційного розвитку, якістю людського капіталу та регіональної системи управління. При цьому основним критерієм успішності виступає конкурентоспроможність, процедура розрахунку якої дозволяє її визначити та порівняти для будь-якого рівня управління – від певного товару й до національного рівня. Сучасний етап суспільного життя, що характеризується подальшою ринковою лібералізацією і залученням до глобальних економічних процесів, виявляє відкритість регіону як його сутнісну особливість. За особливістю взаємодії регіонів розрізняють співпрацю, суперництво, відсутність

взаємодії. Іншим найважливішим чинником постало формування регіону як самостійного учасника конкурентних стосунків. Для умов України, її регіонів цей процес іще лише починається [17, с. 72].

Концептуальною постає точка зору: конкурентоспроможність регіону формує не окремий продукт (або товарну групу) чи галузь, тут потрібні дії комплексних заходів, створення ефективного механізму взаємодії усіх видів та розмірів бізнесу, принципів зміни в діловому середовищі. Науковці наголошують – таким ефективним інструментом та перспективною формою взаємодії є створення міжгалузевого комплексу – кластера. Успішність та результативність такого кластеру буде досягнуто за рахунок інтегрованого використання економічного, соціального, науково-технічного, освітнього потенціалу бізнесу і влади [18, с. 134; 19, с. 218]. Розроблені положення потребують більш системного відображення та конкретизації методико-методологічних рекомендацій для регіональної влади, провідного менеджменту, залучення досліджень до процесу розробки заходів економічної та інвестиційної політики, активізації інноваційної діяльності, поширення кластероутворення на ринки, соціальної діяльності. Саме тому, постає питання накопичення та ефективного використання потенціалу знань регіоналістики в питаннях формування кластерної економіки України на основі гармонізації відносин та балансу інтересів (табл. 1). Існуюча політика регіонального та промислового розвитку в Україні не характеризується узгодженням інтересів усіх економічних агентів національного та регіонального рівня, що не сприяє утворенню ефективної платформи для становлення кластерної економіки, спостерігається відсутність системного характеру інтеграційних процесів, кластеризація не інтегрована у політику загального національного та регіонального розвитку. Такі проблемні моменти потребують механізмів їх системного розв'язання в умовах кластерної економіки.

Таблиця 1

Потенціал знань регіоналістики в питаннях формування кластерної економіки України на основі гармонізації відносин та балансу інтересів

Складові потенціалу	Сфери дії	Зв'язок з наявними дослідженнями менеджменту (механізми, інструменти, технології) регулювання ринкового середовища	Сфера впровадження та подальшої адаптації
Теорія кластерів, кластерної економіки, регіональної кластеризації, економічних та соціальних інтересів у форматі активного інтеграційного процесу	Державний, регіональний, галузевий, інноваційний менеджмент. Наука та наукова діяльність, освітні програми і проекти. Менеджмент бізнесу і проектів	Механізми та інструменти регулювання конкурентного середовища, виокремлення та дослідження груп інтересів (національних, бізнесових), удосконалення конкуренції у вигляді обмежень монополій та олігополій. Проекти і програми підтримки малого та середнього бізнесу. Оцінювання ділового середовища регіонів	Правові та регуляторні акти влади, стратегічні та тактичні плани. Аналітичні доповіді. Експертизи. Інформаційні бази та цільові науково-дослідні продукти

Продовження табл. 1

Методологія та концепції кластерної економіки, регіональної кластеризації	Міжнародні проекти, програми та стратегії державного, галузевого, регіонального, корпоративного менеджменту	Моделювання економіки (регіону, країни, галузі), комунікацій, ринкової архітектури. Вивчення дії законів ринку та інноваційних змін конкурентного середовища	Наукові засади розробки економічної та промислової політики. Регуляторні рекомендації підтримки бізнесу
Методики кластероутворення, кластерної політики, заходів кластеризації та відповідні аналітичні дослідження. Системні заходи підтримки малого та середнього бізнесу	Державний, регіональний, галузевий, міжнародний менеджмент. Наука та наукова діяльність, освітні програми та проекти. Менеджмент – інноваційний, інвестиційний, проектний	Розробка стратегічних і тактичних планів на усіх рівнях економіки. Управлінський консалтинг з питань розвитку бізнесу. Інформаційне забезпечення влади та бізнесу	Формування баз даних і баз знань, інтегрованих платформ знань, оновлення наукового забезпечення, консультування агентів кластероутворення
Перспективи та пріоритети системи знань регіоналістики в питаннях розвитку кластерної моделі економіки в Україні	Наукові дослідження, прогнози та оцінювання перспектив розвитку галузей та територій. Експертизи змін конкурентного середовища	Середньо- та довгострокові прогнози, довгострокові стратегії. Форсайт дослідження. Соціоекономічні експертизи.	Усі сфери, що перелічені вище

Джерело: складено авторами

Дотримання соціально-економічних інтересів усіх агентів кластерної політики та учасників ділового середовища, означатиме їх баланс та пошук компромісної позиції та стратегії розвитку інноваційної кластеризації територій при яких кожен зі стейкхолдерів був зацікавлений в реалізації визначеної позиції. Це дозволить сформувати ефективне ділове середовище з високим рівнем економічної безпеки, оскільки вірогідність порушення учасниками регіональної кластеризації власних інтересів та інтересів інших учасників буде найменшою через заздалегідь встановлений баланс інтересів. Такий підхід, на наш погляд, повинен стати базовим у формуванні та реалізації інноваційної кластерної політики для забезпечення конкурентоспроможності та економічної безпеки країни.

Формування конкретних кластерних бізнес-моделей з їх специфікою діяльності, орієнтацією на розв'язання певних завдань та ресурсно-інфраструктурним забезпеченням здійснюється у межах наявної соціально-економічної системи та регулюється сформованими на цей час у суспільстві культурними, правовими та економічними нормами. Вміння ініціаторів створення кластеру інтегрувати всі можливості залежно від наявних умов визначає його конкурентоспроможність. Регіони України володіють значним

потенціалом щодо створення кластерних утворень. Їх значення для економіки України полягає у переході на наступний етап розвитку, що передбачає прискорення євроінтеграційних процесів, покращення інвестиційного клімату та досягнення інших інтеграційних переваг (отримання доступу до ресурсів, погодження інтересів влади, бізнесу, освітніх установ тощо). Саме тому поглиблення теорії і практики регіонального менеджменту у напрямі розробки дієвого механізму створення та адаптування процедур організації кластерних утворень до реалій розвитку конкретної території має стати важелем активізації регіонального розвитку [20; 21]. У цьому контексті вірність вибору теми дослідження обґрунтовується необхідністю не лише «вдосконалення форм територіальної організації українського бізнесу, а формуванням пріоритетності цього напрямку в межах державної економічної та регіональної політики» [22, с. 9–10].

Рис. 1. Потенціал кластерної економіки та роль суб'єктів господарювання у побудові кластерної моделі економіки (авторське)

У сучасному інструментарії державного та регіонального менеджменту кластерна політика є одним з найпоширеніших видів соціально-економічної

політики. Унікальність кластерної політики полягає в її можливості м'якого регулювання господарської діяльності, стимулюванні процесів життєдіяльності та соціального розвитку. В Україні потенціал кластерної політики як сучасного управлінського інструментарію, відповідного потребам інформаційної економіки, використано не в повній мірі [23, с. 17; 24, с. 55].

Залучення потенціалу науки та напрацьовані знання регіонального кластероутворення мають ідеалізований, гіпотетичний вигляд до моменту його активного перетинання з інтересами бізнесу, влади та населення. Саме інтереси – економічні, соціальні, екологічні, культурні – формують платформу реалізації потенціалу у вигляді цільової політики, проєктів, заходів влади і бізнесу, міжнародної спільноти та інвесторів (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація інтересів у стимулюванні кластероутворення підприємств та заходах регіональної кластерної політики

Класифікаційна ознака	Групи інтересів
1. Сфера – суспільне відтворення та суспільний прогрес	Формування цінностей та пріоритетів національних інтересів над бізнесовими та регіональними (цінності – демократії, вільного і прозорого руху інформації, соціальної відповідальності)
2. Соціальна сфера та відповідні відносини	Формування соціальноорієнтованої економіки. Збалансованість у розвитку соціального бізнесу. Поширення соціальних інновацій. Інтегрування ресурсів у соціальноорієнтовані проєкти
3. Впливу на економіку та зміни в економічних відносинах	Обмеження монополій та олігопольних структур. Визнання первинності соціальних інтересів над економічними. Пріоритетності національних інтересів над регіональними та бізнесовими. Регуляторного впливу на відносини власності. Захист інтересів малого та середнього бізнесу
4. Інноваційна сфера	Розширення доступу до інноваційних напрацьовань науки, освіти, виробництва більш широкого переліку інноваційних товарів, надання інноваційних послуг. Активізація комерціалізації наукових розробок. Стимулювання інвестування інноваційних проєктів та ін.
5. Сфера інформатизації, смарт-спеціалізації підприємств і регіонів	Інтереси ринкового співробітництва з інформаційним ринком. Покращення іміджу національних виробників; Спрощення співпраці національного виробника з національним ІТ-сектором. Залучення інформаційного потенціалу ІТ-сектора до діяльності малого та середнього бізнесу
6. Сфера виробництва	Інтегрування ресурсів на проєктах національного виробника. Захист національного виробника на внутрішніх ринках. Захист національного виробника на світових ринках
7. Сфера екології, екологічний менеджмент	Збалансовані проєкти та системний захист природи. Прозорість дій виробників і сфери послуг. Розширення меж екологічної відповідальності

Джерело: складено автором

Розглянемо та систематизуємо авторську класифікацію економічних інтересів стимулювання регіонального кластероутворення в умовах нарощення потенціалу інтеграційних процесів і ринкових трансформаційних зрушень в економіці регіонів України, системного напрацювання відповідних знань в

економічному просторі регіонів України. Такі інтереси в розгорнутому баченні та перспективності поєднання бізнесових і регіональних сфер дії формують підґрунтя та системність у покращенні ділового середовища, позитивних змінах інвестиційного клімату, розширенні меж ресурсозабезпечення, постають рушійною силою економічного прогресу.

Економічні інтереси кластероутворення на рівні бізнес-осередку і регіонів, за умови поєднання, збалансованості та урегульованості, забезпечують передумови успішного планування процесу кластеризації. Саме в інструментах кластерної політики з орієнтирами інноваційності, планах країни, регіонів, галузей, груп суб'єктів господарювання постає перспектива окреслювати, обґрунтовувати, підтримувати подальші напрями та пріоритети регіональної кластеризації на принципах: первинності національних інтересів, балансування інтересів «держава–бізнес»; збалансованості національних і регіональних інтересів на людському, інтелектуальному, соціальному та діловому рівнях; інноваційного підґрунтя щодо розв'язання всіх поставлених в якості базових завдань; системної інтеграції та консолідації інтересів регіонів, галузей, бізнесу, влади та населення.

Сучасна система територіального планування України сформувалася на засадах багаторічного вітчизняного досвіду, накопиченого потенціалу напрацювань теорії та практики, який розвивається, особливо останнім часом, переважно під впливом міжнародних чинників, зокрема відповідно до вимог Європейських керівних принципів сталого просторового розвитку Європейського континенту (м. Ганновер, 2000 р.) та Європейської Хартії регіонального просторового планування (Торре-молінос, 1983 р.) [25; 26].

В умовах глобалізації, нарощення конкуренції на світових ринках, поглиблення передкризових станів і непередбачуваності розвитку національних економічних систем регіони стають активними елементами та одними з провідних акторів світової економіки, а кластери формують рушійну силу в забезпеченні сталості, прогресу та стабільності, просуванні новітніх продуктів і технологій на ринки країни. В сучасних умовах на ефективність регулювання регіональних процесів кластероутворення великий вплив робить рівень узгодження і реалізації економічних інтересів суб'єктів в парадигмі відносин «держава–регіон–бізнес–населення». Для регулювання таких відносин, необхідно здійснювати балансування внутрішньорегіональних економічних інтересів.

Розвиток регіональних форм кластерів формує для означеної території групи принципів переваг, що обумовлюють доцільність інтегрування суб'єктів господарювання за інноваційною, науковою, освітньою та виробничою складовими: нарощення потенціалу конкурентоспроможності економіки, зміну моделі конкурентних відносин; стимулювання процесів створення та впровадження інновацій, прискорення комерціалізації напрацювань науки, їх впровадження у практичну діяльність суб'єктів господарювання без затримки; покращення умов ресурсозабезпечення на умовах більшої прозорості та контрольованості; системного, активного та результативного регульованого балансування економічних та соціальних інтересів в парадигмі відносин «влада–бізнес–населення».

Успішний і сталий комплексний розвиток регіонів України потребує

науково обґрунтованих принципів у системі розробки, упровадження, контролю, моніторингу регіональної політики, розширення її меж на процес кластероутворення та системне формування засад кластерної моделі економіки. Але така політика буде життєздатною лише за умов урахування та балансування груп інтересів, насамперед регіонального кластероутворення.

Науковці наголошують, що в системі заходів регіонального менеджменту назріває нагальна потреба в формуванні стратегічної мети інноваційного кластероутворення з урахуванням принципів консолідації та гармонізації ключових інтересів (табл. 3) [23; 27].

Таблиця 3

Формування стратегічної мети кластероутворення з урахуванням принципів консолідації та гармонізації ключових інтересів

НАСЕЛЕННЯ		СТРАТЕГІЧНА МЕТА	БІЗНЕС	
Інтереси	Відповідальність		Інтереси	Відповідальність
Доступна та якісна освіта відповідно до європейських і світових стандартів	Робота за фахом	динамічний розвиток економічних інститутів в інноваційній моделі кластерної політики регіонів, що є сприятливим для населення, розвитку кластерів, зацікавлених в організації високодоходних і безпечних робочих місць за допомогою залучення інвестицій і використання інновацій на підставі формування і реалізації інтелектуально-ділового потенціалу працездатного населення	Збереження і примноження власності	Управління власністю
Високодохідні та безпечні робочі місця	Підвищення професійного рівня		Прибуток, прибутковість бізнесу	Забезпечити інноваційний розвиток і природоохоронні заходи
Доступність, якість, житла та рівень інфраструктурного забезпечення регіонів відповідно до сучасних трендів інноваційного розвитку	Забезпечення та збереження житла		Сприятливі умови для розвитку бізнесу; відсутність адміністративних бар'єрів	Соціальна відповідальність
Доступність послуг з підтримки і відновлення здоров'я відповідно до новітніх світових стандартів	Збереження здоров'я		Висококваліфікована та недорога робоча сила	Високодохідні та безпечні робочі місця
Рівень цін, відповідний рівню доходів (на прикладі європейських стандартів)	Продуктивність праці на рівні світових галузевих стандартів		Ділова репутація та імідж	Результати діяльності
			Синергетичний ефект	
Інтереси		← ВЛАДА →		Відповідальність
Авторитет влади		Узгодження інтересів бізнесу, населення і органів державної влади		
Ефективна система управління		Соціальна відповідальність		
Збільшення доходів бюджету				
Розвиток регіонів і пріоритетних центрів концентрації інноваційної діяльності		Баланс економічного, соціального та інноваційного розвитку регіонів		

Реалізація зазначеної стратегічної мети кластероутворення передбачає формування методичного інструментарію оцінювання ключових інтересів на управлінських принципах консолідації та гармонізації. Тому у подальших наукових дослідженнях убачається за доцільне сформувати модель оцінювання інтересів використання потенціалу кластерної політики. Дотримання принципів консолідації в управлінській діяльності сформує передумови нового бачення конкурентоспроможності підприємств [27, с. 270]. Нехтування інтересами українських підприємств може спричинити негативні прояви в процесах кластероутворення, прояви неефективності заходів кластерної політики, залучити негативні факти скорочення випуску вітчизняних товарів і надання послуг. Такий сценарій розвитку подій теж постає достатньо реальним з огляду лобювання інтересів європейського виробника на рівні українського політикуму.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні науковці всього світу активно розробляють новітні наукові напрями дослідження та ускладнення теорії економічної інтеграції, ринків, інноваційного та інвестиційного менеджменту, адаптують теоретико-методологічні напрацювання та формують платформи практичного знання в системі комплексного оцінювання ділового та бізнес-середовища, ресурсозабезпечення проєктів та інноваційних продуктів. Виникають і набувають визнання теорії та практичні напрацювання «диференційованої інтеграції», «кластерної інтеграції», «Європи концентричних кіл», «кластерів підприємств» та іншого спрямування на фундаменті системного бачення змін господарської діяльності, соціального та культурного прогресу, інформаційної революції та еволюції управлінської діяльності, поступового переходу до моделі управління знаннями на рівні не лише наук і концепцій світового рівня, а й галузей, регіонів, суб'єктів господарювання. Особливої актуальності набуває залучення такого науково-практичного потенціалу до розробки та впровадження кластерної політики з інноваційними векторами, що є першочерговим у завданнях українського державного та регіонального менеджменту на основі балансу інтересів. Формування інноваційної моделі кластерної політики розвитку регіонів з урахуванням процесів консолідації, гармонізації, узгодження та балансування економічних інтересів повинна стати пріоритетом регулювання економічних відносин в національній та регіональній економіці, що і окреслює коло подальших наукових досліджень.

Література:

1. Буряк Є. В. Інноваційні кластери: модель розвитку підприємств регіонів України. *Причорноморські економічні студії*: наук. журн. Одеса, 2019. Вип. 48. Частина 2. С. 143–147.
2. Буряк Є. В. Інтеграційні процеси в системі знань регіонального менеджменту: теорія та методологія кластерного аналізу. *Вісник східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Науковий журнал. Серія: Економіка і менеджмент*. Черкаси: СУЕМ, 2019. № 1(26). С. 90–100.
3. Буряк Є. В., Манжелівська Ю. Л. Роль фінансових потоків в процесі управління економікою регіону. *Актуальні проблеми життєдіяльності*

суспільства: матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. та мол. учених (м. Кременчук, 26-27 квіт. 2012 р.). Кременчук: КрНУ, 2012. С. 375–376.

4. Буряк Є. В., Манжелівська Ю. Л. Роль фінансових потоків в процесі управління економікою регіону. *Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства*: матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. та мол. учених (м. Кременчук, 26-27 квіт. 2012 р.). Кременчук: КрНУ, 2012. С. 375–376.

5. Будько І. Р. Кластеризація як механізм інноваційного розвитку вищого навчального закладу. Державне управління: удосконалення та розвиток, 19.12.2016. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1026>.

6. Захарова О. В., Карлова О. А., Потапенко Т. П. Пріоритети соціалізації в умовах формування регіональної кластерної політики України. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Наук. журнал. Херсон: 2018. № 29 (18). Т. 2. С. 34–39.

7. Карлова О. А. Інноваційні складові інтеграційних змін елементів соціально-економічних систем. *Адаптаційно-інтеграційні механізми управління інноваційними процесами в економіці*: колективна монографія / під ред д.е.н., проф. Прохорової В. В. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2019. С. 154–163.

8. Карлова О. А., Пархоменко Н. М. Регіональні інтеграційні процеси: інвестиційний аспект. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. Всеукраїнський науково-виробничий журнал, 2016. Вип. 3 (7). С. 20–31;

9. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці: монографія. Київ: Логос, 2004. 848 с.

10. Геєць В. М. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: у 3 т. / Геєць В. М., Семиноженко В. П., Кваснюк Б. Є.; за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. Київ: Фенікс, 2007. 539 с.

11. Гринів Л. В. Кластерний аналіз конкурентоспроможності підприємств. *Моделювання регіональної економіки*: Зб. наук. праць. Івано-Франківськ: Плай, 2006. №1(7). С. 3–15.

12. Гудзь М. В. Кластерний підхід до реалізації стратегії ефективного використання потенціалу курортно-рекреаційних територій. *Прометей*. Регіональн. зб. наук. праць з економіки. 2010. Вип. 1 (31). С. 246–250.

13. Захарченко В. И., Осипов В. Н. Кластерная форма территориально-производственной организации. Ч. 2. Повышение региональной конкурентоспособности на основе кластерного подхода. Одеса: Фаворит, 2010. 236 с.

14. Коломицева О. Формування мотиваційного механізму інтеграційної взаємодії суб'єктів регіональної економіки. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 40(4). С. 78–83.

15. Фінагіна О. В., Проданова Л. В., Гулак Д. В. Соціальний менеджмент та пріоритети розвитку ринку електричної енергії України. *Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. Черкаси, 2018. Випуск 50. С. 13–22.

16. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: монографія / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2012. 534 с.
17. Некрасова Л. А., Попенко С. О. Формування кластеру, як напрямку інноваційного розвитку економіки. *Економіка: реалії часу*. Наук. журнал. 2014. №2 (12). С. 132–138.
18. Новікова О. Ф. Формування та використання соціального потенціалу сталого розвитку: концептуальні підходи. *Управління економікою: теорія та практика*. 2013. № 2013. С. 209–235.
19. Адаманова З. О. Інноваційні кластери в національних економічних системах (НЕС): світовий досвід і можливості його адаптації в умовах України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 5/1. С. 162–163.
20. Кирилов Ю. Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2013. №12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2608>.
21. Кластери в системі стратегії і тактики розвитку регіону: монографія / Л. В. Батченко, А. В. Гуренко, Г. С. Кононенко, Р. В. Манн, О. В. Фінагіна, С. І. Цихмістро. Донецьк: «ВІК», 2013. 287с.
22. Буряк Є. В., Білик А. В. Потенціал кластероутворення в Україні: майбутнє взаємодії підприємств, влади та населення. *Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування*: Зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 30 квіт. 2020 р.). Черкаський державний технологічний університет. Черкаси: Видавець Пономаренко Р. В., 2020. С. 16–19.
23. Буряк Є. В., Фінагіна О. В. Комплексний розвиток територій в умовах розбудови інтеграційних процесів: ризики кластероутворення. *Інформаційні технології та фінансова система: сучасний стан, ефективність, перспективи*: Зб. тез наукових робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 31 січ. 2020 р.). Київ: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2020. С. 54–57.
24. Андрусів У. Я. Поняття «кластер» та його різноманітність трактування у працях зарубіжних вчених. *Проблеми формування нової економіки XXI века*: IV междунар. науч.-практ. конф. 2011. URL: http://www.confcontact.com/20111222/5_andrusiv.php.
25. Буряк Є. В. Дослідження процесів кластероутворення в умовах нарощення потенціалу інтеграційних процесів. *Актуальні проблеми економіки*: наук. екон. журн. / Нац. акад. упр. Київ, 2020. №2(224); Куйбіда В. С., Білоконь Ю. М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. Київ: Логос, 2009. 108 с.
26. Finagina O. V., Pankova L.I. Key interests and principles of using the capacity of cluster policy. *Scientific development and achievement: collective monograph*. V.1. London, 2018. P. 264–278.

References:

1. Burjak Je. V. Innovacijni klasteri: modelj rozvytku pidpryjemstv rehioniv Ukrainy. Prychornomorsjki ekonomichni studiji: nauk. zhurn. Odesa, 2019. Vyp. 48. Chastyna 2. S. 143–147.
2. Burjak Je. V. Intehracijni procesy v systemi znanj rehionalnogo menedzhmentu: teorija ta metodologhija klasterneho analizu. Visnyk skhidnojevropejskogho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. Naukovyj zhurnal. Serija: Ekonomika i menedzhment. Cherkasy: SUEM, 2019. # 1(26). S. 90–100.
3. Burjak Je. V., Manzhelivsjka Ju. L. Rolj finansovykh potokiv v procesi upravlinnja ekonomikoju rehionu. Aktualjni problemy zhyttjedijalnosti suspiljstva: materialy XIX Mizhnar. nauk.-prakt. konf. stud., asp. ta mol. uchenykh (m. Kremenčuk, 26-27 kvit. 2012 r.). Kremenčuk: KrNU, 2012. S. 375–376.
4. Burjak Je. V., Manzhelivsjka Ju. L. Rolj finansovykh potokiv v procesi upravlinnja ekonomikoju rehionu. Aktualjni problemy zhyttjedijalnosti suspiljstva: materialy XIX Mizhnar. nauk.-prakt. konf. stud., asp. ta mol. uchenykh (m. Kremenčuk, 26-27 kvit. 2012 r.). Kremenčuk: KrNU, 2012. S. 375–376.
5. Budjko I. R. Klasterizacija jak mekhanizm innovacijnogho rozvytku vyshhogho navchalnogho zakladu. Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvytok, 19.12.2016. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1026>.
6. Zakharova O. V., Karlova O. A., Potapenko T. P. Priorityty socializaciji v umovakh formuvannja rehionalnoji klasternoji polityky Ukrainy. Socialno-ekonomichnyj rozvytok rehioniv v konteksti mizhnarodnoji intehraciji. Nauk. zhurnal. Kherson: 2018. # 29 (18). T. 2. S. 34–39.
7. Karlova O. A. Innovacijni skladovi intehracijnykh zmin elementiv socialno-ekonomichnykh system. Adaptacijno-intehracijni mekhanizmy upravlinnja innovacijnymy procesamy v ekonomici: kolektyvna monohrafija pid red d.e.n., prof. Prokhorovoji V. V. Kharkiv: Vydavnytvo Ivanchenka I. S., 2019. S. 154–163.
8. Karlova O. A., Parkhomenko N.M. Rehionalni intehracijni procesy: investycijnyj aspekt. Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualjni pytannja nauky i praktyky. Vseukrajinskyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal, 2016. Vyp. 3 (7). S. 20–31;
9. Sokolenko S. I. Klasteri v ghlobalnij ekonomici: monohrafija. Kyjiv: Loghos, 2004. 848 s.
10. Ghejecj V. M. Strateghichni vyklyky KhKhI stolittja suspiljstvu ta ekonomici Ukrainy: u 3 t. / Ghejecj V. M., Semynozhenko V. P., Kvasnjuk B. Je.; za red. akad. NAN Ukrainy V. M. Ghejcja. Kyjiv: Feniks, 2007. 539 s.
11. Ghryniv L.V. Klasternyj analiz konkurentospromozhnosti pidpryjemstv. Modeljuvannja rehionalnoji ekonomiky: Zb. nauk. pracj. Ivano-Frankivsjk: Plaj, 2006. #1(7). S. 3–15.
12. Gudzyj M. V. Klasternyj pidkhid do realizaciji strateghiji efektyvnogho vykorystannja potencialu kurortno-rekreacijnykh terytorij. Prometej. Rehionaljn. zb. nauk. pracj z ekonomiky. 2010. Vyp. 1 (31). S. 246–250.
13. Zakharchenko V. I., Osipov V. N. Klastermaya forma territorial'no-proizvodstvennoy organizatsii. Ch. 2. Povyshenie regional'noy konkurentosposobnosti na osnove klasterneho pokhoda. Odesa: Favorit, 2010. 236 s.
14. Kolomyceva O. Formuvannja motyvacijnogho mekhanizmu intehracijnoji vzajemodiji sub'ektiv rehionalnoji ekonomiky. Zbirnyk naukovykh

pracj Cherkasjkogho derzhavnogho tekhnologhichnogho universytetu. Serija: Ekonomichni nauky. 2015. Vyp. 40(4). S. 78–83.

15. Finaghina O. V., Prodanova L. V., Ghulak D. V. Socialnyj menedzhment ta priorytety rozvytku rynku elektrychnoji energhiji Ukrainy. Zb. nauk. pracj Cherkasjkogho derzhavnogho tekhnologhichnogho universytetu. Serija: Ekonomichni nauky. Cherkasy, 2018. Vypusk 50. S. 13–22.

16. Stalij rozvytok promyslovogho rehionu: socialjni aspekty: monohrafija / O. F. Novikova, O. I. Amosha, V. P. Antonjuk ta in.; NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. Donecjk, 2012. 534 s.

17. Nekrasova L. A., Popenko S. O. Formuvannja klasteru, jak naprjamku innovacijnogho rozvytku ekonomiky. Ekonomika: realiji chasu. Nauk. zhurnal. 2014. #2 (12). S. 132–138.

18. Novikova O. F. Formuvannja ta vykorystannja socialjnogho potencialu stalogho rozvytku: konceptualjni pidkhody. Upravlinnja ekonomikoju: teorija ta praktyka. 2013. # 2013. S. 209–235.

19. Adamanova Z. O. Innovacijni klastery v nacionalnykh ekonomichnykh systemakh (NES): svitovyj dosvid i mozhlyvosti jogho adaptaciji v umovakh Ukrainy. Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukraini. 2012. # 5/1. S. 162–163.

20. Kyrylov Ju. Je. Klastery jak instrument pidvyshhennja konkurentospromozhnosti nacionalnoji ekonomiky v umovakh ghlobalizaciji. Efektyvna ekonomika. 2013. #12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2608>.

21. Klastery v systemi strateghiji i taktyky rozvytku rehionu: monohrafija / L. V. Batchenko, A. V. Ghurenko, Gh. S. Kononenko, R. V. Mann, O. V. Finaghina, S. I. Cykhmistro. Donecjk: «VIK», 2013. 287s.

22. Burjak Je. V., Bilyk A. V. Potencial klasteroutvorennya v Ukraini: majbutnje vzajemodiji pidpryjemstv, vlady ta naselennja. Suchasni teorija i praktyka menedzhmentu ta biznes-administruvannja: Zb. tez dopovidej IV Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Cherkasy, 30 kvit. 2020 r.). Cherkasjkij derzhavnyj tekhnologhichnyj universytet. Cherkasy: Vydavecj Ponomarenko R. V., 2020. S. 16–19.

23. Burjak Je. V., Finaghina O. V. Kompleksnyj rozvytok terytorij v umovakh rozbudovy integracijnykh procesiv: ryzyky klasteroutvorennya. Informacijni tekhnologhiji ta finansova systema: suchasnyj stan, efektyvnistj, perspektyvy: Zb. tez naukovykh robit uchasnykiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. dlja studentiv, aspirantiv ta molodykh uchenykh (m. Kyjiv, 31 sich. 2020 r.). Kyjiv: Analitychnyj centr «Nova Ekonomika», 2020. S. 54–57.

24. Andrusiv U. Ja. Ponjattja «klaster» ta jogho riznomanitnistj traktuvannja u pracjakh zarubiznykh vchenykh. Problemy formirovannja novoj ekonomiky KhKhI veka: IV mezhdunar. nauch.-prakt. konf. 2011. URL: http://www.confcontact.com/20111222/5_andrusiv.php.

25. Burjak Je. V. Doslidzhennja procesiv klasteroutvorennya v umovakh naroshhennja potencialu integracijnykh procesiv. Aktualjni problemy ekonomiky: nauk. ekon. zhurn. / Nac. akad. upr. Kyjiv, 2020. #2(224); Kujbida B. C., Bilokonj Ju. M. Terytorialjne planuvannja v Ukraini: jevropejsjki zasady ta nacionalnyj dosvid. Kyjiv: Loghos, 2009. 108 s.

26. Finagina O. V., Pankova L.I. Key interests and principles of using the capacity of cluster policy. Scientific development and achievement: collective monograph. V.1. London, 2018. P. 264–278.

The priority direction of the economic strategy of development of the country's regions should be the accelerated increase of cluster formation due to the intensification of business actions, systematic development of integration processes in order to satisfy national interests in the field of economy and social progress.

The purpose of the article is to substantiate the management vision of innovation-oriented cluster policy, taking into account the potential and target interests of the regions of Ukraine.

The article defines the theoretical and genetic development of integration processes in modern regional management, taking into account the vectors of social progress, the combination of knowledge of economics, innovation, sociology, theory of markets and entrepreneurship. It is noted that integration processes always have a general or local effect, formal and informal manifestations, a positive or negative impact on the phenomena and processes of human activity, provide positive or negative dynamics of individual socio-economic phenomena and processes. It is integration as a driving force that forms the potential of society and the economy of the state and its territories.

The key factors of social progress, which led to the study of the integration process in the economy and management, have been identified: the accelerated formation of the world market and its influence on national economies, changing the boundaries of regions; consolidation, centralization and diversification of capital, accelerated diversification of production and services; mass production and its dependence on scientific and technological progress, environmental and social standards; territorial redistribution of the world, zones of economic influence and the latest formats of regionalization.

Attention is focused on the fact that the cluster, as a manifestation of economic integration in modern activities, sectoral and regional authorities, appears primary in the toolkit for stimulating markets, business, qualitative and quantitative improvement of the business environment, attracting investment, an instrument for balancing the interests of government and business. It is noted that clusters are the center of industrial policy, balance groups of regional interests, stimulate and correct regional development, accelerate the commercialization of national scientific achievements.

The following components of the regional clustering potential have been identified as: science and education; resource base; savings of enterprises and population; small and medium business and support infrastructure for small and medium business. Realization of the clustering potential should be based on a security system against existing risks, the construction of which can quickly form a platform for mutual actions, collective decision-making, organization and control measures. The managerial vision of the formation of the strategic goal of clustering is substantiated, taking into account the principles of consolidation and harmonization of key interests.